Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефони: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 178. TWO SECTIONS (SECTION 1) JERSEY CITY and NEW YORK, СУБОТА, 22-го СЕРПНЯ (AUGUST) 1953. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 178. VOL. LXI.

СТІВЕНСОН ВЕРНУВСЯ З ПОДОРОЖІ ПО СВІТІ

БАЧИТЬ ПОСТУПОВУ ПЕРЕМОГУ ЗАХОДУ В ХОЛОДНІЙ ВІЙНІ І ЗМЕНШЕННЯ ЗАГРОЗИ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Ню Йорк. — Адлей Е. Стівенсон, переможений в останніх виборах демократичний кандидат на президента країни та голова Демократичної партії, повернувся вчора з піврічної подорожі по світі, під час якої відвідав 30 країн. В результаті цієї подорожі, розмов, конференцій і спостережень, Стівенсон прийшов до переконання, що демократичний західній світ крок за кроком здобуває перемогу в теперішній холодній війні, і в цьому Стівенсон добачує зменшення загрози нової світової війни. Промовляючи коротко на пресовій конференції, Стівенсон твердив, що „ясний образ Америки" закордоном затемнений дещо „паленням книжок, чистками та інвазіями екзекутивної відповідальности". Він перестерігав перед „однобічністю" американських відносин з іншими країнами, що він вважає за „нове обличчя ізоляціонізму", і закликав робити все можливе, щоб зберегти єдність і спільні цілі між З'єдиненими Державами та Британією. Стівенсон твердив, що по дорозі від Японії до Британії його запитували про „Меккартизм" більше, — ніж про будь-яку іншу справу, але він в жадному випадку не прилучувався до будь-якої критики американської політики, а тільки виправдував її та виясновував, як міг і як умів. Тепер, вернувшись додому, Стівенсон дав виразно до зрозуміння, що він думає забрати у всіх тих справах голос і висловити свою думку не тільки про діяльність сенатора МекКарті, але й про всі інші справи, які вважає за неґативні в американській політиці. Стівенсон промовлятиме на прийнятті Демократичної партії в Шікаґо в дні 14-го вересня, а наступного дня, 15-го вересня, плянує виступити на безпартійному зібранні в залі Сівік Опери в Шікаґо, щоб скласти народові звіт із своєї подорожі. На численні запити кореспондентів, Стівенсон давав переважно вимиваючі відповіді. Він не дав відповіді на запит, чи плянує знову кандидувати на президента у виборах в 1956 році, а на запит, чи уряд пропонував йому пост американського представника в Об'єднаних Націях, радив звернутися з цим запитом до уряду. Все ж таки, прибувши до Шікаґо, Стівенсон це заперечив, як теж пресовий секретар Білого Дому, Джеймс С. Гаґерті, який перебуває тепер разом з президентом Айзенгавером в Денвері, Колорадо, заперечив, що уряд пропонував Стівенсонові будь-який пост. Стівенсона, який прилетів з Італії в товаристві свого сина, вітали в Ню Йорку і в Шікаґо представники партії і громадянства.

СТІВЕНСОН В НЮ ЙОРКУ

Адлей Е. Стівенсон, переможений ген. Айзенгавером демократичний кандидат на президента країни, повернувся вчора до Ню Йорку, після піврічної поїздки по світі, під час якої він відвідав 30 країн. Стівенсон твердить, що світ покладає свої великі надії на З'єдинені Держави та на їх провід у теперішньому змагу з комуністичною тиранією. Біля Стівенсона, під час його виступу на пресовій конференції, його син Джан Пелл.

Америка голосуватиме проти участи Індії у політичній конференції

Об'єднані Нації. — Голова американської делеґації в Об'єднаних Націях, Кебот Ладж, офіційно заявив в Об'єднаних Націях, що американська делеґація голосуватиме проти участи Індії в політичній конференції для встановлення миру в Кореї. Ладж зазначив при тому, що Америка не хоче показувати цим свого неприхильного становища до Індії, яку високо шанує, як велику демократичну державу, але що вона, Америка, стоїть на принциповому становищі і не може робити для Індії вийнятку, коли договір про перемир'я виразно говорить про участь в політичній конференції лише обох воюючих в Кореї сторін. Індія не прислала на корейський фронт ніякого війська, отже не була учасником війни. Совєти вправді безпосередньо не брали там участи, але весь час підпомагали червоних корейців і китайців, — отже повинні прийняти участь в конференції по стороні комуністів і взяти також відповідальність за встановлення миру. — Ця заява чолового американського делеґата прийшла безпосередньо після того, як делеґат Філіпін, що звичайно йде разом з американською делеґацією, заповів підтримку внеску за участю Індії у політичній конференції. Тому, що такий внесок мусить дістати аж дві третини голосів, щоб перейти, передбачають, що заява Ладжа відібрала шанси прихильникам Індії перевести її в політичну конференцію. Америка сподівалась, що Індія сама, побачивши опозицію до своєї кандидатури, відмовиться кандидувати. Не зробивши цього, вона примусила американську делеґацію виступити проти неї. Становище Америки пояснюється заявою корейського президента Синґмана Рі, яку він склав перед державним секретарем Дж. Ф. Даллесом в Сеулі про те, що, на випадок участи Індії в політичній конференції, — Південна Корея виступить з тієї конференції. Представники націоналістичного Китаю і Філіппін заявили, що коли б було Індію допущено, то вони жадатимуть, щоб допущено було на конференцію також їх. Американці заявляють, що в такому випадку треба було б допустити на конференцію і сусідню Японію.

МОССАДЕК ПІДДАВСЯ

БУВШИЙ ІРАНСЬКИЙ ПРЕМ'ЄР ЗААРЕШТОВАНИЙ В ТЕГЕРАНІ І ОЧІКУЄ СУДУ; ШАХ В ДОРОЗІ ДО СВОЄЇ СТОЛИЦІ; НОВИЙ УРЯД — ПАНОМ ПОЛОЖЕННЯ

Тегеран, Іран. — Бувший іранський прем'єр д-р Могаммед Моссадек, повалений два дні тому роялістичною революцією, вийшов учора із своєї криївки в Тегерані, разом з деякими членами свого поваленого уряду й штабу, віддався в руки нового уряду, був заарештований і очікує суду. Здача Моссадека наступила через 12 годин після його втечі з уфортифікованої віллі, де він мешкав і яку здобули роялісти після дев'ятьох годин боротьби. З капітуляцією Моссадека та інших членів його уряду, прихильники шаха з найменованим ним новим прем'єром ген. Фазолагом Загеді завершили свою перемогу і є повними панами положення. Повстання коштувало 300 вбитих. Шах, який був змушений Моссадеком втікати минулого понеділка до Риму, є вже в поворотній дорозі до столиці. Моссадек вийшов зі своєї криївки і здався в руки нового прем'єра за кілька годин після того, як новий прем'єр проголосив чере радіо заклик до здачі. Два дні раніше такий самий заклик проголосив був Моссадек теперішньому переможцеві ген. Загеді. Про свою здачу заявив Моссадек насамперед телефоном. Негайно після того новий прем'єр наказав озброєним відділам війська й поліції оточити урядовий палац та вулиці, якими мав їхати Моссадек, щоб охоронити його перед виступами обуреного населення. Моссадек зголосився в палаці нового прем'єра в піжамі, спираючись на костур. Сторожа і новий прем'єр виявили Моссадекові найбільшу пошану, а новий прем'єр перший підвівся на зустріч Моссадекові, простягнув йому руку і привітав традиційним арабським „Селям Алейкюм" (мир з тобою), на що Моссадек відповів „Алейкюм Селям" (хай буде мир з тобою). Новий прем'єр, ген. Загеді, який був колись в уряді Моссадека міністром внутрішніх справ, допоміг Моссадекові примістититись у фотелі. Опісля ген. Загеді повідомив, що Моссадек буде переданий під „суд народу". Разом з Моссадеком здались його міністри внутрішніх справ та пошти, як теж речник Моссадека в парляменті й його мусульманський дорадник. Моссадек, здаючись в руки нового уряду, виглядав пригноблено та зрезиґновано. Ген. Загеді вже створив новий уряд, а в Тегерані і в цілому Ірані продовжуються зібрання й демонстрації прихильників шаха та нового уряду.

Президент за поширення соціяльного забезпечення на 10,500,000 робітників

Денвер, Коло. — Президент Айзенгавер прийняв секретарку здоров'я, виховання й добробуту пані Овету С. Гоббі та підсекретаря Нелсона Рокефелера і розмовляв з ними про працю цього департаменту, головно про поширення обов'язкового соціяльного забезпечення на дальших 10,500,000 робітників. В цій справі през. звернувся був до Конґресу кілька днів перед його закриттям. Президент прийняв також підсекретаря в департ. рільництва Тру Д. Морса, який реферував справу допомоги для тих фармерів у вісьмох південних стейтах, що потерпіли від цьогорічної посухи. Морс заявив президентові, що цьогорічна посуха в Тексасі найбільша в історії цього стейту. През. Айзенгавер вдоволений д о т е перішньою допомоговою акцією. Конґресмен Леслі С. Арендс, республіканець з Ілл., заявив, що „фармери стоять за президентом", і що „фармерська проблема може бути, і буде, розв'язанан урядом президента Айзенгавера". Вполудне президент грав ґолф з своїм дорадником Шерманом Адамсом.

АМЕРИКА НЕ МАЄ ДОКАЗІВ, ЩО СОВЄТИ ВИПРОДУКУВАЛИ ВОДНЕВУ БОМБУ

Вашинґтон. — Тут з авторитетних джерел повідомлено, що потверджена вістка про атомову й водневу експльозію в Совєтах ще не є доказом того, що Москва справді вдосконалила виріб водневої бомби до тої міри, щоб її можна було перевезти й скинути на територію З'єдинених Держав. З цього самого джерела виявлено, що Комісія Атомової Енерґії вважає за свій обов'язок, з уваги на важливість атомової й водневої зброї, інформувати американський нарід про всі важливіші події в тій ділянці. І якщо Комісія, знаючи про атомову експльозію в Совєтах в дні 12-го серпня, про яку Москва повідомила, як про пробну водневу експльозію, не поінформувала про це американський нарід раніше, то тільки тому, що не мала й не має жадних доказів на те, що це була експльозія водневої зброї, можливої для використання у війні. При цій нагоді пригадується, що у вересні 1949-го року Комісія також повідомила насамперед про „атомову експльозію" в Совєтах і щойно пізніше ствердила, що це була експльозія атомової бомби. На теперішнє повідомлення Москва про водневу експльозію, потверджену інформаціями американської Комісії Атомової Енерґії, немає ще жадних офіціяльних коментарів. Сьогодні має відбутися в тій справі спільне засідання Конґресової Комісії Атомової Енерґії. Комісія Атомової Енерґії, потверджуючи факт пробної експльозії в Совєтському Союзі, пригадує, що Америка перевела подібні проби на Пацифіку вже в 1951 і 1952 рр. Конґресова Комісія Атомової Енерґії, яка скликала на сьогодні свої наради, переслухуватиме представників Центральної Аґенції розвідчої служби в справах розвитку атомової зброї в Совєтському Союзі. Потверджується, що у Вашинґтоні плянується низку важливих рішень щодо американських оборонних заходів у зв'язку з водневим вибухом в Совєтах. Рівночасно повідомлено, що американський уряд поінформував уряд Британії про „велику експльозію" в Совєтах ще перед тим, поки в Москві проголошено вістку про водневу пробу.

Комуністи тортурами вимушували зізнання полонених

Токіо. — Поворотці з полону зізнали, що комуністи тортурували американських летунів, щоб видобути від них признання, що вони скидали з літаків над Північною Кореєю торбинки із комахами, які мали розносити тиф і інші заразливі недуги. Поворотці подали докладні дані та прізвища тортурованих летунів, що з них деякі не видержали мук і згинули. Комуністи, як відомо, покликалися у своїй пропаґанді про поширювані американськими л е т у н а м и бактерії на зізнання американських полонених. Очевидно, ніяких бактерій ніхто не скидав. Поворотці оповідають про маси комашні, що надлітала до Північної Кореї з Манджурії на бойовища й розносила потім недуги. Деякі поворотці замовчують про страхіття комуністичного полону, боючись пошкодити своїм товаришам, які ще залишились по комуністичному боці. В 17-му дні виміни полонених комуністи відіслали 150 американців і 300 південних корейців. Сьогодні червоні заповіли звільнення дальших 94 американців, в тому багатьох хворих і поранених. Альянти не змогли відіслати жадного комуністичного полоненого, бо на Жовтому морі все ще шаліє тайфун і корабельний зв'язок з островами, на яких знаходяться табори полонених — припинений. Тим часом комуністи скаржаться на труднощі, що їх нібито створюють членам комуністичного Червоного Хреста, не даючи їм можливости „вільно говорити" з комуністичними полоненими. Комуністи запропонували, щоб мішана ч е р в о н о х р е с т н а комісія устійнила можливості праці Червоних Хрестів.

Султана з Марокко перевезено на Корсику

Рабат, Марокко. — Султан Марокка, Сіді Могаммед Бен Юсеф, залишив вчора свою імперію та за порадою й допомогою французів переїхав, разом зі своїми двома синами, на Корсику. Виїзд піддержуваного Францією султана з Марокка був необхідний після того, як проти нього виступили марокканські племена, та на чолі зі своїми провідниками, почали похід на Рабат. Виїзд султана з Рабат охороняли сильні відділи військ з місцевого французького ґарнізону і теж після виїзду султана встановлено там від заходу до сходу сонця виїмковий стан. Франція рішила вивезти султана майже після десятьох років даремних зусиль наладнати відповідну співпрацю між ним та місцевим населенням. Султан зразив собі місцеве населення, головно провідників поодиноких племен, низкою своїх розпорядків та своєю опозицією до їх домагань. Рівночасно в Рабаті відбулися наради місцевої влади, з великим візіром Маґґезоном на чолі, який після того проголосив повідомлення, в якому сказано, що султан, не зважаючи на французькі зусилля посередничати в дусі взаємних компромісів, не потрапив погодитись з представниками народу й тому місцевий уряд вважав за відповідне не визнати іншого суверена країни, а саме Сіді Могамеда Бен Арафа.

Ротшилд мав у руках таємний код із державної друкарні

Вашинґтон. — На Перевірчій Сенатській Підкомісії, що її очолює сенатор Джозеф МекКарті, відчитувано зізнання бувшої помічниці переплетника Едварда Родшилда в державній друкарні у Вашинґтоні — Клети Гесс, бо вона хвора і не могла з'явитися особисто. В цих зізнаннях Гесс виявляє, що в 1943 році вона бачила, як Ротшилд брав у руки таємний код торговельної фльоти ЗДА, хоч той код мав бути друкований не на його машині. Ґесс тоді повідомила про цей випадок Еф Бі Ай, але її не покликано на свідка, а тільки залучено її свідчення до матеріялів про Ротшилда. Свідок не знає, що зробив Ротшилд із цим кодом. Ротшилда викинено з державної друкарні після того, як він відмовився свідчити перед Перевірчою Підкомісією. Після того зізнавав Джек Цукер із Филаделфії, який заявив, що має „більше патріотизму в своєму мизинцеві, ніж сенатор МекКарті в усьому своєму тілі". А проте Д. Цукер відмовився відповідати на питання, чи є членом комуністичної партії.

Товариство Летунських Сил за збільшення оборони

Вашинґтон. — Урядовці Товариства Летунських Сил, яке нараховує 35,000 членів, заявили, що вони занепокоєні обниженням видатків у бюджеті на летунство та інші потреби оборони країни. Це товариство плянує зорганізування окремої постійної незалежної комісії з цивільних осіб, вільних від впливів війська і уряду, яка плянувала б стратегію державної оборони. Алярм Товариства Летунських Сил проголошено на сьомих річних зборах цього товариства. Члени його заявляли, що новоіменовані урядом шефи штабів військових сил нездібні об'єктивно оцінювати потреби національної оборони. Подібна комісія існувала вже 1947 року і називалася тоді Президентська Комісія Повітряної Політики. Нова комісія повинна мати доступ до всіх наукових даних об'єднаного штабу, але не мусить обмежувати свої дії цими даними, як незалежна і непартійна. В Товаристві Летунських Сил визначну ролю відіграють бувші військовики, а зокрема такі визначні особи, як Карл А. Спац, Джеймс Дуліт, Джордж Кенні, бувший шеф летунства ген. Гойт С. Ванденберґ та ін.

Американський японець, поворотець з полону, дістав найвище відзначення

Сеул.—Сержант американської армії Гіроші Міямура, що повернувся з останньою партією альянтських поворотців з комуністичного полону, був заскочений парадою, яку йому влаштовано після переведення звичайної процедури, що її мусять переходити всі поворотці. Ген. Ралф Осборн удекорував його найвищим американським відзначенням, Конґресовою Медалею Чести, за геройську поведінку в бою наприкінці квітня 1951 р., в якому він, відбиваючись від переважних сил ворога, уможливив відступ своїй частині, залишаючись сам на висуненій вперед стійці, аж поки, важко ранений, дістався в полон. Признання йому найвищого військового відзначення за бойові заслуги американська військова влада тримала в тайні, щоб комуністи не помстились на ньому і не затримали в полоні.

Страйк у Франції мабуть закінчиться мирно

Париж. — Католицька партія народних республіканців, яка вдержує тісні взаємини з католицькою робітничою юнією, посередничає між урядом і страйкарями. Під її натиском прем'єр Лянієль зм'якшив своє становище у відношенні до страйкарів, мовляв, вони мусять спершу вернутися до праці, а потім можна буде вести переговори, і в мериторичних розмовах пішов на деякі уступки. Уряд признав м. і. виплату поштовцям платні за дні страйку та „бонусу" наприкінці року. Так само осягнено поступ в переговорах з юніями вуглекопів та робітниками ґазівень і електрівень. Зате найтрудніше помиритися з залізничниками, бо їх вимоги захитують плян санації французьких державних фінансів. Ці розмови ведуться без участи комуністів, але комуністи нібито не мають аж такої сили серед французького робітництва, — щоб могли самі паралізувати страйковим рухом державу, якщо не матимуть підтримки від інших юній і політичних партій. На м'якше становище уряду у відношенні до страйкарів вплинули також події у Марокко. Уряд Лянієля рахується з тим, що коли в найближчому тижні збереться французький парлямент, то матиме сильну опозицію у зв'язку з марокканськими подіями і тому хоче розв'язати собі руки бодай на внутрішньому фронті і виказатися успіхом у ліквідації страйкового руху.

Почнуться знову наради про роззброєння

Об'єднані Нації. — Сенатор Александер Байлі, голова Комісії Закордонних Справ американського Сенату, заявив, що дехто говорить, будімто Москва тому виступила з своїми новинками про водневу бомбу, що хоче паралізувати справу загального роззброєння на базі міжнародної контролі, при одночасній забороні вживати атомову бомбу. Сенатор Вайлі додав, що така конференція мала б бути підготована відповідними дипломатичними переговорами, щоб упевнитися, чи взагалі є якісь шанси успіху в пошукуваннях взаємного порозуміння. Комісія для справ роззброєння в Об'єднаних Націях, яка не засідала від жовтня 1952 року, приготовила звідомлення на звичайну сесію генеральної асамблеї, що почнеться 15 вересня. У справі роззброєння вже сім років існує істотне розходження між двома фронтами в Об'єднаних Націях, і це є одною з найсутніших причин поділу світу на держави по цьому і по тому боці залізної завіси. Якщо справа роззброєння мала б дійсно стати знову на порядку денному генеральної асамблеї, то раніше мусіла б відбутися дебата з заявами всіх найбільш заінтересованих у цьому держав. Західні великодержави прийняли були так званий „плян Барука" ще в 1946 року, що передбачає заборону вживати атомову енерґію для воєнних цілей, даючи водночас право міжнародній комісії перевіряти на всьому терені всіх договірних держав, чи вони дійсно не продукують атомової зброї. Совєти, очевидно, такий плян відкинули, не бажаючи піддатися жадній контролі. Сен. Вайлі заявив, що так само, як нема ніякої причини до будь-якої паніки з приводу московських заяв про водневу бомбу, так само нема підстав припиняти американську чуйність і готовість.

● **Морська фльота** націоналістичного Китаю перевела вправи на водах біля острова Формози, при чому у вправах тих взяли участь також кораблі 7-ої американської воєнної фльоти, включно з одним літаконосцем та його літаками.

Генерал Гейс — член комісії для боротьби зі злочинами в Нюйоркському порті

Олбані, Н. Й. — Губернатор Дюї іменував героя двох світових воєн генерала ляйтенанта Джорджа П. Гейса членом двоособової комісії, яка має очистити від злочинців порти Нюйоркського і Н ю д ж е р з і йського стейтів. Другого члена цієї комісії має іменувати губернатор стейту Ню Джерзі — Альфред Дрискол. Ця комісія зорганізована згідно з законами обох стейтів і затверджена Конґресом. Вона реєструватиме портових робітників, і організує центральне інформаційне бюро праці. Комісія дбатиме про те, щоб мільйони долярів не йшли до кишень тих злочинних елементів, які хоч і були карані, але опанували провідні становища в портах. Ці злочинці брали хабарі від робітників за те, що давали їм працю, і від підприємств, яким треба було дати робітників для вантаження чи вивантажування товарів із кораблів.

● **Американці** грецького походження в нюйоркській дільниці Квінсі зробили грошову збірку для жертв землетрусу, що був недавно на грецьких островах.

В АМЕРИЦІ

● **В стейті** Ню Джерзі терміти завдають кожного року шкоди на 2,000,000 дол., бо будівничі не дбають про те, щоб дерево не дотикало до землі.

● **Бувший вістун** Медичного Корпусу Летунства Поль Пітс вдавав лікаря-психіятра, аж після сімох тижнів пізнав його дійсний лікар, що разом із Пітсом служив при війську.

● **21 вересня** президент Айзенгавер промовлятиме на обіді в Бостоні, який організує Республіканська партія. Вступ на обід коштує 100 дол.

● **В стейті Арізона** експльодував в повітрі великий бомбовик B-50, якого частини впали на землю на широкому обширі. 12-членна залога вискочила на парашутах, деякі летуни поранені, а один вбитий.

● **У в'язниці** в Бріґгем Сіти дають читати в'язням Святе Письмо і в той спосіб стараються зробити із злочинців порядних людей. В'язні вивчають також десять Заповідей Божих. Управа в'язниці не вірить, щоб в'язні зовсім змінилися, але все ж таки вони дечого навчаться.

● **300 воєнних** кораблів і 1,000 літаків візьме участь у великих морських маневрах, що їх розпочинають 9 держав НАТО на північно - східніх водах Атлянтику в дні 16 вересня ц. р. У маневрах візьмуть участь поверх пів мільйона військових моряків і летунів із Бельґії, Данії, Канади, Голляндії, Франції, Норвеґії, Британії і ЗДА. Маневри триватимуть три тижні.

● **Плем'я диких** індіян атакує місто Палмерас над горішньою Амазонкою в Перу. Це місто має 2,000 мешканців і просить допомоги від уряду.

● **Кошти переїзду автом** збільшилися на 6%, у порів. 10,000 миль автом впродовж року, то мусить видати на авто 980 дол., а в 1951 році видатки на бензину, опони та направу авта виносили тільки 861 дол.

● **Пані Олена** Сорія де Шаве 17 серпня відсвяткувала свої 115 роковини в столиці Перу — Лімі.

В СВІТІ

● **15 східньо-німецьких** прислужників Совєтів відлетіли до Москви, щоб дістати від Молотова прикази, як поводитися згідно з новою совєтською тактикою в німецькій проблемі. Комуністичний німецький прем'єр Ґротеволь висловився перед відлетом, що це „надзвичайно важливий крок" у відношенні до будуччини Німеччини.

● **Около 3.000 німецьких** дітей-сиріт були заадоптовані досі американськими вояками, головно тими, що поженилися в Англії. Багато з отих дітей — це двійняки та деякі навіть трійняки. Прибрані батьки здебільша не турбуються, хто був дійсним батьком-матірю сиріт. Тепер вони заходяться перед конґресом, щоб їм дозволено привезти тих дітей до ЗДА без особливих труднощей.

● **Княжна Марґарет** кінчає 23 роки. З цього приводу її сестра, королева Єлисавета II, — влаштовує велике „биртдей парті". Багато англійців, особливо ж англійок, має тепер велику журбу: з ким княжна Марґарет танцюватиме перший танок?

● **Комуністичні лікарі** й червоні піклувальниці переводили операції відморожених пальців ніг і рук альянтських полонених звичайними ножами, без жадних антисептичних засобів і без операційних столів — оповідають поворотці з комуністичного полону. Около 400 до 900 альянтських полонених померло наслідком такого „лікування".

● **Юґославська військова** місія відлетіла до Вашинґтону на запрошення уряду ЗДА. Сподіваються, що у Вашинґтоні йтиме мова про тіснішу співпрацю Юґославії з европейською армією НАТО, хоч Юґославія туди не належить, при чому практично йдеться про стандаризацію армії та однаковий військовий вишкіл.

● **Буря на Жовтому морі** грозить збільшитися і вдарити на острів Формози та червоно-китайський суходіл. Вітер женеться із силою 100 миль на годину і щораз підсилюється.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ІРАНСЬКА ДРАМА

Впродовж останніх кількох днів в Ірані сталися події, на які в інших країнах було б потрібно років або десятиліть. Минулого понеділка прем'єр Моссадек був героєм. Він здавив плянований шахом переворот, вигнав шаха з країни, виарештував тих, кого підозрівав у змові, плянував проголошення республіки і, здавалося, був виключним володарем Ірану та повним паном положення. Два дні пізніше, Моссадек втік і опісля здався та був заарештований, його міністра закордонних справ розірвали на шматки, призначений раніше шахом прем'єр перебрав владу і шах, який вспів за два дні заїхати до Італії, вертається знову до своєї країни.

Коментуючи ці події, „Н. Й. Таймс" порівнює їх і взагалі Іран з драмою. На іранській політичній сцені часом з блискавичною швидкістю грають свою трагічну ролю іранські політики, перемога чергується з поразкою, влада — зі смертю і вигнання — з поворотом. Драматична гра ще не скінчена й сьогодні ніхто не може сказати, що там буде завтра. А більш, ніж цікаву публіку в тій грі становить демократичний Захід та комуністичний Совєтський Союз.

Теперішня драма в Ірані почалася практично з приходом до влади прем'єра Моссадека в 1951-ому році, що започаткував іансько-англійський конфлікт в справі нафти. В цьому конфлікті Моссадек часто забував, що в гру входять не тільки справи іранської суверенности, але й схрещувані на терені Ірану суперечні інтереси світового східньо-західнього конфлікту. Америка, заінтересована в збереженні миру в тій частині світу, виступала багато разів посередником для полагодження англо-іранського конфлікту, але всі її зусилля розбивались і на Заході від довшого часу були підозріння, що Моссадек, хоч сам націоналіст, не здає собі справи з того, яку ролю грають в його становищі совєтські інтриги. Моссадек мав успіхи в задержанні влади й в боротьбі проти Англії, хоч за ці успіхи треба було платити щораз більшими злиднями іранського населення.

В останньому часі Моссадек вже явно й виразно починав включатися в совєтський фронт, маючи за це підтримку збоку партії Тудег, що виконує ролю совєтської комуністичної п'ятої колони в Ірані. При допомозі тієї партії Моссадек „виграв" плебісцит відносно розпущення парляменту й практично був сконцентрував в своїх руках диктаторську владу. Недавно він стукнувся лобом з новим совєтським амбасадором і почав з ним переговори в справі совєтсько-іранської дружби. Це великою мірою вплинуло на останні події.

Згідно з одержаними досі інформаціями, остання революція проти Моссадека мала дві головні причини: вже згадані його зв'язки з комуністами та його боротьба проти шаха. В Ірані завжди було велике прив'язання до монархії, що там має майже релігійний характер, отже не диво, що й переворот проходив з великим фанатизмом та під гаслами оборони шаха.

Як сказано — іранська драма навряд чи закінчена. Ще можуть розігратись інші сцени, може ще багато разів змінитись іранський політичний калейдоскоп — і все це тільки збільшує трагедію іранського народу. Не входячи в внутрішні справи Ірану та в зміни його уряду, українці завжди мали великі симпатії до тієї країни, положення й доля якої в багатьох випадках нагадує долю України. Найбільше багатство Ірану — його нафта, як і стратегічне положення тієї країни на схрещенні великих міжнародних шляхів, є часто такою самою трагедією для нього, як плодючий чорнозем та важливе стратегічне положення є причиною багатьох трагедій України. Найбагатший на „плинне золото" — нафту Іран постійно бореться з фінансовими труднощами та нуждою населення, подібно, як і населення України, що є власником найбагатшого в світі чорнозему та багатьох підземних скарбів, умирає з голоду і зносить найбільші недостачі.

З цієї подібности долі, видно, не здавав собі справи Моссадек, коли намагався запевнити собі совєтську „допомогу" в його труднощах, бо така „допомога" завела б Іран саме туди, де опинилась Україна: в найстрашнішу неволю, яку знав колинебудь світ. Не скінчиться іранська драма теж з теперішнім переворотом, як і не скінчиться загальна драма всіх народів світу, як довго існуватиме колоніяльний визиск та всяке поневолення. Тільки воля, справедливість і рівність для всіх народів, великих і малих, бідних і багатих, може бути „геппі ендом" — щасливим закінченням усіх тих драм і трагедій, що їх переживає світ та поодинокі народи.

Подвійна користь

В цьому „огірковому сезоні", серед всіляких хвилюючих вісток про все ще існуючі політичні, релігійні та всілякі інші антагонізми, що проявляються в тисячах різних форм і видів у нашому суспільному житті, цими днями повідомлено про одну подію й про один задум, що їх цілком певно з полегшею й радістю сприйме наш загал. Маємо на думці повідомлення про полагодження внутрішніх спорів у Капелі Бандуристів ім. Шевченка, про поворот до неї „душі" та довголітнього мистецького керівника Григорія Китастого, про його порозуміння та співпрацю й спільне ведення Капелі з другим її мистецьким керівником Володимиром Божиком та про пляноване турне Капелі по всіх більших місцевостях З'єдинених Держав і Канади.

Нам ще невідомі подробиці порозуміння в Капелі, та це й не найважливіше. З проголошених комунікатів та повідомлень відомо, що в Дітройті, місті осідку Капелі, створено окреме Товариство Приятелів Капелі Бандуристів, яке й заопікувалось Капелею та при співпраці представників поодиноких українських організацій і місцевого відділу Міжнародного Інституту підготовляє турне Капелі. Почесний протекторат над Капелею та її турне, яке почнеться в жовтні виступом Капелі в Дітройті, обняла наша репрезентативна централя — Український Конґресовий Комітет. З інших повідомлень відомо, що Капеля, яка обходить тепер 30-річчя свого існування, цілком „оновлюється", від підготови нового репертуару починаючи, а на нових костюмах кінчаючи.

Навряд чи в останніх часах існував який інший український мистецький гурт, яким так широко цікавився б український загал і якому віддавав би він стільки уваги. В нашій пресі, включно зі „Свободою", появились численні спогади, статті та інші друковані матеріяли про Капелю та її справжню Одисею від Києва до Дітройту. Тому наша суспільність, і не тільки в цій країні, але й по всіх континентах, сприйняла була з великим смутком і турботою вістку про розбиття Капелі, про непорозуміння між її поодинокими членами та двома зв'язаними з нею мистецькими керівниками. З приїздом Капелі до З'єдинених Держав були зв'язані надії на такі самі мистецькі, а з цим й загальноукраїнські результати, як їх мала преславна хорова Українська Республіканська Капеля покійного Олександра Кошиця. Тим часом розбиття в Капелі Бандуристів почало поступово розвіювати ці надії, а на їх місце приходила ще тільки глибша зневіра в наші сили та в наші спроможності. Здавалося, що наш розбрат, дуже часто підсилюваний одвічними ворогами, вже цілком зґанґренував нашу душу і не залишив у ній ані клаптика, в якому братня любов, спільна недоля й спільна велика мета були б сильніші від всіляких коньюнктуральних антагонізмів та амбіцій.

Вітаючи впорядкування справ Капелі та її новий мистецький задум, не можемо не пригадати при цій нагоді й становища „Свободи" до розбиття Капелі, бо воно пригадує багато інших минулих та існуючих аналогічних випадків в нашому національному житті. Після розбиття Капелі Редакція „Свободи" впродовж довшого часу діставала безліч різних виясненнь, запевнень та взаємних обвинувачень. Були й особисті розмови на ці теми, але в усіх випадках „Свобода", крім висловів жалю з приводу розбиття та непорозумінь, жадній із порізнених сторін не віддавала місця на заяви та повідомлення, що не були конструктивні, а тільки поглиблювали розбіжності та антагонізми. Наскільки часопис може мати вплив на того роду справи, „Свобода" зі свого боку зробила справді все можливе, щоб не „палити мостів" до сподіваного об'єднання Капелі, подібно, як вона поступає і щодо всіх інших наших суспільних роздорів та непорозумінь.

Теперішнє впорядкування внутрішніх відносин в Капелі та підготова до її нового виступу дають подвійну користь. Вони насамперед в одних привертають, а в інших виправдують віру в українську людину, в її здоровий інстинкт, її розум і її свідомість. Порозуміння між обома керівниками Капелі не понижує, але ще тільки підносить їх в очах громадянства. А друга, практична користь з того порозуміння, це та, що Капеля знову стає творчою одиницею з величезними мистецькими можливостями, що робитимуть велику прислугу для української справи.

Українська справа зробила б стомилевий крок вперед, якщо б приклад з порозуміння в Капелі взяли собі наші політики та громадські діячі.

Большевики і гумор

Чудесна річ — гумор! Веселий, життєрадісний і будуючий гумор, який розхмарює туго стягнені брови і заливає обличчя райдужним усміхом; який чорне обертає на біле, а сумне — на радісне; який в годині розпачу, немов ґумовий бальон, тримає людину на розбурханих хвилях життя.

Історія кожного народу рясніє прикладами тонкого гумору, проявлюваного в критичні моменти існування держав їхніми керманичами. Чим вище під оглядом інтелектуальним стоїть народ, тим тонший і рафінованіший його гумор.

Кажуть, почуття гумору — це одиноке, що відрізняє людей від тварин. Можливо. Але твердять також, що й коні та собаки вміють усміхатися, коли мають добрий настрій.

Цікавою і прикметною річчю є відсутність почуття гумору у комуністів, зфанатизованих большевиків, що зросли і виховались в атмосфері комуністичної ідеології. Це впадає в око кожному, кому приходилось їх спостерігати в приватному житті, в прилюдних виступах, у взаєминах з людьми. Вони втрачають цю чудесну прикмету, що прикрашує людині існування.

Як твердить відомий німецький соціолог і психолог Варнер Зомбарт, усі теоретики соціялізму-комунізму були скептики, мізантропи, заздрісники й людоненависники. Все своє життя вони присвячували ідеї ущасливлення людства, а саму людину ненавиділи. Фур'є, Вабеф, Блянк, Прудон, Бакунін, Маркс і Ленін — не вміли добродушно і щиро сміятись. А коли й сміялись, то сміхом, за яким крилася злоба й ненависть.

Від теорії комунізму, як її оформили основоположники цієї ідеології, московські большевики-комуністи вже давно відійшли. Реальні обставини завели їх на ідеологічні манівці, і сьогодні їм уже ближчий і рідніший цар Іван Лютий, Петро Перший і Суворов, ніж Карл Маркс чи Фрідріх Енгельс. Однак, московський большевизм є і залишиться міжнародним експльозивним рухом саме тому, що він опанований не теорією, а духом Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна: заздрістю, ненавистю і скептицизмом до всього, що не з ним і проти нього. Цим духом заражує комунізм тих, кому не повелося в житті особистому чи громадському, хто сам, не зумівши побудувати щастя, хоче зруйнувати й наново побудувати цілий світ в такий спосіб, щоб „усі були рівні й щасливі".

Чи можуть мати ці люди з надтріснутою душею почуття ясного гумору, чи можуть мати радісне світосприймання?

Зовсім позбавлений був почуття гумору Володимир Ленін. Жартів він не розумів. Він умів сміятися лише тоді, коли бачив, як падають його вороги. Але й тоді сміявся злим і сухим сміхом.

Сталін, розуміючи значення сміху, як нищівної зброї, якою можна вбивати противників, не раз пробував вставляти в свої промови цитати з російського письменника-сатирика Салтикова-Щедріна. Ще перед приходом Гітлера до влади, Сталін, відповідаючи на зауваження німецького політичного діяча про те, що, мовляв, совєтська Росія — це не держава, а лише „географічне поняття", — навів з Салтикова-Щедріна слова зарозумілого царського генерала, який, довідавшись про відкриття Америки, наказав „негайно її закрити". Ці слова російського сатирика в промові Сталіна втратили свій гумористичний зміст і вишкірились зубами крокодила.

Ще спробував був Сталін прикраздобити свою промову на котромусь партійному з'їзді цитатою з „Мертвих душ" Гоголя про „чорноногу дівку". Дурну і затуркану сільські дівчину він порівняв тоді з провідними мужами західньо-европейської політики. Смішного в тому не було нічого, бо просто безглуздим було таке порівняння. Але весь Совєтський Союз мусів тоді сміятись щонайменше два тижні. На зборах українських робітників і колгоспників, які мають глибоке почуття гумору, промовці щоразу пригадували це „дотепне" порівняння Сталіна, а присутні сміялись вимушеним, дерев'яним сміхом.

Совєтська гумористика за весь час свого існування не дала жадного визначного імени. Всі її нечисленні представники — а з ними й найбільш талановитий Мих. Зощенко, українець родом — зазнали репресій, не зумівши поєднати щирого гумору з похмурою дійсністю. Українські підсовєтські гумористи — Юрій Вухналь, Василь Червянський, Остап Вишня та ін. — або згинули в концтаборах, або ж попросту „зійшли на пси" і перестали бути гумористами.

На цілий СССР з його 200-мільйоновим населенням виходить лише один гумористичний журнал „Крокодил". Другий, „Червоний Перець" у Києві, здається, вже закрито. (Українська еміґрація в Америці видає аж чотири гумористичних журнали!). Гумор „Крокодила" — чисто большевицький: тупий, „казьонний" і плиткий. Якщо він може викликати в будького сміх, то лише „ідеологічно-витриманий", большевицький сміх. Об'єктами крокодилячого гумору є здебільшого совєтські бюрократи, що не вив'язуються зі своїх завдань, робітники, що не виконують виробничих норм, і колгоспні адміністратори — невдахи. Совєтська сатира і гумор мусять збуджувати в читачеві обурення і ненависть до об'єкту, проти якого вони спрямовані. Вісімдесят відсотків карикатур, вміщуваних в „Крокодилі" спрямовані проти „волл-стрітівських паліїв війни" і взагалі проти „гнилого Заходу".

В совєтському цирку ще виступають кльовни, але роля їхня дуже обмежена: вони можуть донесхочу перекидатись через голови і розбивати собі лоби, але їхні жарти та дотепи обмежені на вузькому колі тем, продиктованих цензурою. Як довідуємось з останньої совєтської преси, за роки після війни кількість цирків в СССР зменшилась майже наполовину — з 38 до 18.

Добродушного сміху заради сміху большевики не люблять. А коли він ще й прохоплюється на театральній сцені, цирковій арені чи в кінофільмі, то це мимо їхньої волі, це — „залишки капіталізму в свідомості людей". І такий сміх большевики придушують враз із „залишками капіталізму".

Бажання підсовєтської людини посміятись невимушено й щиро задовольняє вона, складаючи й поширюючи протисовєтські анекдоти. Десятками й сотнями кружляють ці сконцентровані й дотепні антибольшевицькі агітки по Совєтському Союзу, передавані пошепки з уст до уст. За поширювання чи укладання таких анекдотів в совєтському кримінальному кодексі передбачена кара до п'яти років тюремного ув'язнення. Не один підсовєтський гуморист заплатив тюрмою за свою любов до гумору.

Вихованці компартії Маленков, Молотов, Булґанін усміхаються на фотах бляшаними усмішками. Це — зовсім інші усмішки, які привикли бачити американці на обличчях Трумана чи Айзенгавера. Це — усмішки, що їх донатягнули вони на себе, щоб переконати інших, які вони добродушні. Усмішки китайського хунгуза, що збирається зарізати свою жертву.

Направду, чи могла б людина з почуттям гумору не зрозуміти, яким смішним є обвинувачення з плоті й крови чекіста Берії в тому, що він — аґент американської розвідки? Большевики вже понад тридцять років з дубовою впертістю усім своїм противникам пришивають ярлик „ворогів народу". Від розстріляного царя Миколи і аж до міністра внутрішніх справ СССР Берії — всі „вороги народу". Вони не можуть зрозуміти, що ці обвинувачення були б попросту смішні, якби не пахли кров'ю. Але натомість вони вже давно зрозуміли, що сміх — їхній ворог. Бо імпульсивний, здоровий, нутряний сміх, коли людина береться за боки і похитується від задоволення — не піддається контролі, не вміщується в параграфи партійного статуту і не лізе в футляр, в якому большевики стараються тримати кожного підсовєтського громадянина.

Якою ж злою іронією звучать слова пісні в країні, де сміх — заборонений:

> І нікто на свєте нє умєет
> Лучше нас смеятся і лю-
> [біть . . .

В. С-ко

Ярослав Курдидик

Оборона Райну „по-большевицьки"

Після останніх подій, що струснули були Чехословаччину, Польщу, а зокрема Східню Німеччину і прийняли вид відкритої протибольшевицької revольти, варто згадати про те, як то большевики, організуючи т. зв. „народні армії", не довіряли їм ніколи і завжди мали в резерві свій власний плян „залізної петлі". Ними хотіли вони контролювати настрої народів і здавлювати у відповідний момент кожний, хоч би найменший, прояв нехіті, чи спротиву.

Так виглядав цей плян у вужчому розумінні. У ширшому ж він був подуманий і розроблений з большевицькою східністю, щоб ці „народні армії" послужили їм за „ляндскнехтів", тобто воювали й гинули в разі потреби за большевицькі інтереси без ніякого зобов'язання збоку кремлівського наємця.

Большевицька пропаганда, що зняла була страшний крик проти ремілітаризації Західньої Німеччини, вперто твердила, що у Східній Німеччині не має ані одного німця під зброєю. За вістками англійського міністерства закордонних справ виходить, що до кінця 1952 року понад 180 тисяч німців вишколено під дуже пильним доглядом совєтських офіцерів-спеціялістів. За останніх шість місяців 1953 р. закликано під зброю у східній зоні ще біля 50 тисяч молодих „добровільців". При цьому варто згадати, що такому „добровільцеві" ставлено до вибору — військо, або каторжну працю в уранових копальнях.

Цей перший німецький корпус, з осідком головного командування у Пасевальку, мав у часі миру в своїм розпорядженні: 350 танків стандартного типу „Т-34", 150 важких і понад 400 іншого калібру гармат. Корпус був повнотою змоторизований. Крім того, вишколювано біля 10 тисяч бойового летунського персоналу. Під виглядом „морської поліції" перевишколено 15 тисяч моряків, головним чином на легких швидкохідних катерах і легких суднах, призначених для оборони узбережжя. Коли врахувати хоробрість і високу бойову вартість німецького вояка, то це була серед сателітів чи не найбільша військова сила і найсильніша ланка у загальній большевицькій мілітарній констеляції. Очевидно, що большевики, як це зрештою є в усіх „народних арміях", займали і в німецькій всі ключові командні пости.

Розцінюючи останні події у Східній Німеччині, включно з тим, що всіх бувших офіцерів „Вермахту" (коло 25 тисяч), викликано й більше як половину з них виарештувано під замітом, що вони організували в порозумінні із Заходом „фашистсько-реакційну револьту", — ледве чи большевикам вдасться мати велику користь з такою дбайливістю організованої „народної німецької армії". Коли додати до того, що „народна поліція" теж відмовлялася стріляти на демонстрантів, а 18 совєтських вояків навіть розстріляно за відмову стріляти на демонстрантів-жінок — легко скласти собі картину, як виглядатиме, на випадок війни, „оборона родіни" на тому відтинку Европи.

Все це передбачали большевики, і це примушує їх, на випадок війни, виробити ще один плян загарбання. Цей до подробиць розроблений плян нападу має криптонімічну назву „Оборона Райну".

За большевицьким підрахунком, запас так званої першої і другої армійської резерви, що знаходиться у Східній Німеччині і сателітних країнах, вистачив би цілком для того, щоб за 24-48 годин обсадити узбережжя Райну.

З відомостей, що появилися у фаховій військовій пресі, виходить, що генеральний штаб совєтської армії передбачає вдарити, на випадок такої акції, у напрямі Райну трьома клинами. Головну команду Північної Армії мав би перейняти генерал Болдан, який своїм кавалерійським корпусом, при дуже сильній підтримці змоторизованої піхоти і легких танкових з'єднань вдарив би в напрямі Шлезвіґ-Гольштайн — Гамбург і впродовж 12-18 годин забезпечив большевицьким військам перехід через Ельбу.

Командант окремих панцерних з'єднань ген. Драков, під головною командою маршала Руденка, мав би за 12-15 годин у форсовному марші обсадити Рурщину.

В міжчасі наспіли б сили другої резерви, створені з піхоти та артилерії і, при повній підтримці авіяції, мали б очистити терен від ворога, що залишився б ще островами у запіллі.

Завдання третього бойового клина може не було б звернене безпосередньо у напрямі Райну, але воно мало б послужити за щитову охорону для тих військ, які просуватимуться на Захід. Він мав би висунути рам'я з Чехії і Австрії у напрямі Баварія-Тіроль. За нею щойно мала б змобілізуватися і підтягнутися з глибокого запілля третя резерва.. Завданням цієї резерви було б скріпити чолові бойові сили, вже заанґажовані в бойових діях, просунутися чимскоріше вперед і зайняти цілу Европу. Так мала б за большевицьким пляном виглядати, теоретично міркуючи „Оборона Райну".

Та, мабуть, чи не найбільший вилім постав тепер у цьому большевицькому пляні в зв'язку з непевністю „народної німецької армії", що виявилось під час розрухів у Східній Німеччині.

Слід згадати, що вишколові цієї армії приділяли большевики чи не найбільше уваги. Доказом цього є хоч би організування і „політичне перевишколювання" німецьких полонених по таборах вже у 1943 р.. В більшості це були ті німецькі вояки, які попали в полон з армією маршала Павлюса, біля Сталінґраду. А далі — реабілітація майже всіх бувших офіцерів „Вермахту" і навіть СС-ів. Револьту у східній зоні Німеччини треба розглядати, як одну з перших найбільш діймаючих поразок большевиків у покищо безкровній війні із Заходом.

Це ще раз скріплює постійне твердження української опінії про внутрішню кволість, назовні ніби сильного колоса, що, озброївшись по зуби боятиметься дати зброю в руки тим, які на випадок війни готові повернути її проти нього, на його неминуче знищення.

Д-р Дмитро Бучинський

ГРИГОРІЙ КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО

1778 — 1843 — 1953

(2)

Григорій Квітка народився 1 грудня 1778 року в селі Основа, коло Харкова. Від назви рідного села прийняв своє письменницьке ім'я Основ'яненко. Батько Григорія був поміщиком і власником Основи. Тому, що в батьківському домі часто гостював Сковорода, а той філософ приймав гостину й любив чесних і справедливих, видно, що кріпаки Квітки не відчували свого поневолення, між панським двором і селом була тепла атмосфера, що мало великий вплив на письменницьку працю Квітки, а зокрема, це, так би мовити, нормалізоване життя виразно відбивається у його „Листах до любезних земляків", де питання соціяльне є дуже бліде, таке, як було воно в Основі.

Високої освіти письменник не здобув. Трохи вчився вдома, трохи ходив до манастирської школи. Був слабкуватого здоров'я і на п'ятому році життя втратив зір. З побожною матір'ю поїхав на прощу до Озерянського манастиря, де щиро молився перед чудотворною іконою Пречистої. І в часі молитви Григорій прозрів. Його душа наповнилась найніжнішими почуваннями до Небесної Лікарки, вони розбудили в душі дитини бажання вступити на службу Богові, у манастир. Дядько Григорія був настоятелем Курязького манастиря, куди хотів вступити Григорій на 12-іму році життя, але не одержав згоди батьків.

Замість манастиря, наслідуючи тогочасні великопанські манери, на 15-му році життя батько вписав Григорія до війська. Хлопчина жив удома, а свого військового старшого відвідував кілька разів на рік, складаючи йому поклін та побажання перед святами. Часом старший запрошував його з батьками на домашні бенкети.

Свою мрію про манастир здійснив Квітка на 22-му році життя. Чотири роки прожив у Курязькому манастирі звичайним послушником, хоч настоятелем був його дядько.

Залишивши манастирські мури, перейшов жити у Харків, що в тому часі був центром наукового, культурного й літературного життя. Там Квітка здобув товариську оглаoду, запізнався з громадським життям та розпочав свою письменницьку кар'єру. В Харкові від 1805 року існував перший університет на Східній Україні. Там за участю Філомафитського, Гонорського, Складовського, П. Артемовського-Гулака та Квітки, в роках 1816-1819 появлявся науково-літературний „Український Вісник", згодом „Український Журнал" (1824 — 1825) та „Харківський Демократ" С. Масловича. Журнали ті виходили в московській мові, що не перешкоджало московській цензурі їх переслідувати та забороняти. В тих журналах були друковані перші літературні твори Квітки московською мовою під псевдонімом Фалалея Повінухіна.

В тому часі у Харкові був аматорський театр, в якому в комічних ролях виступав Квітка. Згодом він був директором того театру. Не натішився він довго ні письменницькою славою, ні директорством у театрі. Квітку призначили настоятелем інституту в Харкові, де виховувались дворянські діти. Наставницею-учителькою в тому інституті була дуже освічена жінка Анна Вульф, з якою Квітка одружився. Дружина Анна була ангельського характеру, допомагала чоловікові в літературній праці, підказувала йому теми, інспірувала його повісті тією ніжністю, сентименталізмом, яким вони жили спільно з чоловіком.

Останні роки бездітного життя Квітки прожили в Основі, де 10 серпня 1843 року письменник помер.

Погляд на письменницьку спадщину

Писати Квітка почав пізно, щойно в Харкові в 1816 році. „І згинув би так Фалалей Повінухін, — пише Єфремов, — і ніхто б про нього не згадав, хіба історик, переглядаючи пильно пожовклі листки старих альманахів, кинув би кілька поблажливих слів на його літературну могилу!"

„Щоб вийти з болота провінціяльного московського аматорства на „свіже плесо справжнього письменства" — треба було перменародитися, треба було на щиронародний стати на Україні, на український ґрунт. Треба було зволікти зо себе „вєтхого чаловєка", того Фалалея Повінухіна і народитися наново — Грицьком Основ'яненком!" (С. Єфремов).

Перерожденння наступило пізно, коли вже Квітці було 52 роки. Але воно забезпечило йому почесне місце не лише у нашому, а й у всесвітньому письменстві, не зважаючи навіть на те, що у всесвітньому письменстві Квітки не згадують. Не згадують, бо не знають, але незнання ще не заперечує факту, що Квітка є батьком модерної повісти ,в якій він доторкнувся селянського життя.

Перший свій твір українською мовою написав він в 1832 році (за М. Дашкевичом) — це відоме оповідання „Салдатський патрет". В 1833 році появилась його безсмертна повість „Маруся" та „Супліка до пана іздателя" (Прохання до пана видавця), в якому Квітка найвиразніше зазначив, що зриває з усім московським — тематикою і мовою, а переходить на сторону свого народу, починає записувати своє ім'я на сторінках рідного письменства.

У відносно короткому часі (1832-1843) Квітка написав українською мовою 17 повістей, між якими завжди свіжа й чаруюча „Маруся" (1833), „Козир-дівка" (1838), „Щира любов" (1839), „Сердешна Оксана" (1841), „Перекотиполе" (1843) та інші. У всіх дає він чудові образи тодішнього побуту нашого села, не заторкуючи соціяльних та політичних питань. Він відкрив читачеві прекрасну душу нашого селянства, показав, що вона наповнена людсько-християнськими почуваннями, ніжністю, простотою невинної дитини, щирістю та ідеальною любов'ю.

ЧИ І ЧОМУ СВЯТКУВАТИ МАКІВКУ?

Несподівано розгорнулась жвава дискусія на тему святкування роковин битви на горі Маківці. Як часто буває, головна думка затрачується в ході дискусії, що сходить на манівці. Так і в цьому випадку: розпочалась дебата від сумніву, що його висловив один автор (до речі, під враженням гарного спомину одного з учасників битви на Маківці) — чи доцільно окутувати німбом національно-патріотичної леґенди таку битву, де насправді по обох боках лилася українська кров, бо російські війська в Галичині в 1914-1915 рр. стаціоновані раніше в Україні, складалися здебільша з українців. Як арґумент проти ґльорифікації тієї дати, зазначено, що в тих 3-х днях, коли точився бій, не одна українська родина на Наддніпрянщині втратила когось рідного. І тому не слід би проголошувати загальнонаціональним святом подію, яка викликає дуже різні почування та рефлексії у земляків із різних частин батьківщини. Поруч із цією головною думкою заплутались в дискусію ще інші заміти: що ось, мовляв, не слід перебільшувати значеня битви, у якій українські вояки билися в чужих уніформах і в чужих арміях, ба навіть „за чужі інтереси", і в якій пролита кров не принесла хісна національній справі. У відповідь появилась палка оборона щорічного святкування роковин Маківки, головно в кругах тієї комбатантської ґвардії, якими є колишні Українські Січові Стрільці, при чому зовсім виразно почувалось огірчення, що ось, мовляв, недоцінюється історичні вартості першого військового леґіону і його геройських подвигів. Один крок далі — і може ще почуємо взаємні докори на тему: наддніпрянці — галичани, два світогляди, дві психіки, нерозуміння галицьких осягів і т. д. і т. п.

Очевидно, що така дискусія не принесла б нікому ніякої користи, хіба лише шкоду з внесення в українську громаду, розпорошену нині в широкому світі, ще одного подразнення, без жадної позитивної синтези. Тому й заторкнену тут тему можна розглядати лише у спокійному тоні теоретичних міркувань, що їх висловлюють такі самі патріоти, і такі самі звеличники збройних зусиль будь-котрої української військової формації з минулого, — без уваги на те, чи ці міркування є „за", чи „проти". Та й сама тема радше теоретична, відірвана від даної конкретної події, даної конкретної військової частини, часу й місця. Бо не йдеться у цій дискусії про галицьких УСС-ів в австрійській армії, ані про безіменних наддніпрянців у російській армії, а про принцип, чи національно-патріотичне значення може мати такий вояцький подвиг одної частини народу, поділеного на кілька займанщин, який завдав би шкоди одиницям із другої частини, з другої займанщини.

Один із дискутантів, що затіяли всю цю дебату, відповів на це питання різко і недвозначно: „ні". Не торкаючись, мовляв, найбільш патріотичних спонук тієї військової частини — не можна широко святкувати подвигу, що був сполучений з ранами і смертю якогось числа земляків, які з вини трагічної долі народу опинились по другому боці барикади. Однак, здається, така теза є щонайменше дискусійна, коли не назвати її відразу помилковою. Бо коли б прийняти її і точно у практиці придержуватись, тоді ні один нарід, поділений ворожими державними кордонами, не міг би творити леґенди збройної боротьби.

Очевидно, що, в умовинах поділу національної території на чужі займанщини, мусять бути невинні жертви з-поміж земляків, які служать гарматним м'ясом для займанця, чи для простої своєї фізичної екзистенції є маленькими колісцятками у великій державницькій машині, керованій чужими руками. Але ж на це нема ради, і так було, є і буде, поки будуть такі поділи і поки йтимуть визвольні зриви з якоїсь одної частини тієї самої національної землі. Були чеські леґіони за першої світової війни по стороні Росії і чехи в австрійській армії, — і ті леґіоністи стали елітою в державі ЧСР. Були польські леґіони по стороні Австрії, що воювали з Росією, коли в Росії знаходилась більшість польської етнічної території і маса поляків була в російській армії, займаючи там місця від рядових вояків до генералів включно. І багато тих генералів вступило потім до польської армії, коли постала польська держава, і святкували потім щорічно роковини тих самих подій, проти яких боролися активно, будучи в чужій займанщині. Подібно було з Дієвою Армією У.Н.Р. Таких прикладів із всесвітньої історії безліч, бо нема новітньої держави, що в тягу історії не була б розділена і де її сини не знаходились би по двох сторонах барикади, одні втиснені в чужі уніформи без ніякої змоги використати їх для рідної справи, інші з кращими можливостями, що їх в догідний момент використовували. Йдучи послідовно по лінії „опонентів Маківки", треба би хіба проголосити нині засаду, що українці не повинні в ніяких умовинах творити на чужині леґіону проти Совєтів, ані воювати проти них, бо ж напевне у таких боях можуть потерпіти й українці у совєтських уніформах.

Коли українські комбатанти святкують роковини битви на Маківці, що відбулась з кінцем квітня і початком травня 1915 року, то це не торкається саме Маківки, ані уніформ, в яких воювали УСС-и (до речі: ці уніформи не були тотожні з формою австрійської армії і мали дуже чітке відмічення самобутности українського національного леґіону), ані навіть тодішніх політичних відносин, в яких опинилась Україна, що її не було на ніяких офіційних мапах. Йдеться про те, що частина народу використала нагоду для створення військової формації (першої в новітній історії нації), і що всі без винятку члени тієї формації вірили за тодішньою концепцією свого національно-політичного проводу, що вони борються не за чужу, а за свою справу, проти свого національного ворога. І йдеться про те, що цю віру вони заманіфестували якраз у тій битві, вперше задокументували її кривавими жертвами і мали військову перемогу. Отож, з погляду загальнонаціональної і державницької традиції, це була подія загальнонаціонального значення і всі частини народу можуть без найменшого скрупулу святкувати її, як свою подію, як свій свідомий вияв державницьких прагнень. Все інше не має значення: ані політика забріханої Австрії, ані кінцева невдача українців, ані мінімальне стратегічне значення вигри у тій битві, коли зараз потім стався вирішний прорив російського фронту під Горлицями.

Маленька паралеля: Галицька Дивізія боролася в німецьких уніформах, в рядах німецької армії. Бій під Бродами був направду трагічний, згинули в ньому кілька тисяч квіту української молоді, вбиті напевне не одною землячою рукою у чужій, ворожій уніформі. Вислід бою не заважив ні трохи на долі народу, й не міг заважити навіть тоді, коли б скінчився місцевою перемогою, а не прогрою. Проте, неможливо викинути тієї битви з історії українських визвольних змагань, бо там воювали і гинули українці з вірою, що воюють за рідну справу. І тому не є стидно, а є почесно і потрібно святкувати роковини Бродів, як ще одну ланку в традиції українських збройних зусиль.

Тому, виелімінувавши з тієї нинішньої газетної дискусії всякі друго- і третьорядні подробиці, треба признати повну слушність усім тим українським комбатантам і „цивільним" громадянам, які плекають культ Маківки, як частину культу рідної традиції, рідної збройної боротьби за рідну справу.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Филаделфія, Па.

Створено Відділ Т-ва б. Вояків УПА

За почином ініціятивної групи бувших вояків УПА, у Филаделфії відбулися в дні 15 серпня 1953 р. Основуючі Загальні Збори, на які прибули представники Головної Управи Товариства бувших Вояків в ЗДА ім. ген.-хор. Т. Чупринки.

Збори відкрив п. М. Ковальчин, вітаючи присутніх друзів та делеґатів Головної Управи.

Дальшим ходом ділових нарад провадила Президія в складі пп. Е. Несторука, як голови та О. Лесіва, як секретаря.

В програмі нарад п. Е. Несторук виголосив реферат на тему „Міжнародне положення та українська справа", по закінченні якого відбулася жвава та цікава дискусія. Відтак приступлено до справи формального заснування Відділу Товариства бувших Вояків УПА в ЗДА ім. ген.-хор. Т. Чупринки у Филаделфії. По вичерпних інформаціях про ціль та завдання Т-ва та по відчитанні і схваленні статуту Загальні Збори вирішили створити Відділ Товариства бувших Вояків УПА в ЗДА ім. ген.-хор. Т. Чупринки у Филаделфії. Вибрано Управу Відділу в такому складі: М. Ковальчин — голова, О. Лесів — секретар, Б. Малецький — член Управи, П. Станко — голова Контрольної Комісії, В. Вакула — член Контрольної Комісії.

По одобренні та прийнятті постанов Четвертого Звичайного З'їзду Делеґатів Т-ва б. Вояків УПА в ЗДА ім. ген.-хор. Т. Чупринки закінчено Основуючі Загальні Збори.

Е. Н.

Трентон, Н. Дж.

Приклад, гідний наслідування

Серед метушні сьогоднішнього життя, в погоні за доляром, ми забуваємо або поминаємо моменти, які мають громадське й виховне значення. А ці моменти гідні наслідування.

Прийшлося мені побувати на весіллю п-ва Ліди і Мирослава Киржецьких в Трентоні. Як приємно було зачути розмову молодих з Б. Ясінським, в якій новоженці просили, щоб він звернувся до гостей із закликом перевести збірку для скитальців. І всі присутні відгукнулися щиро і збірка дала $ 40, які переслано до Комітету.

Хай цей почин перейде, як черговий приклад шляхетного вчинку до наслідування всім молодим, які прибули недавно до Америки і забули або призабули своїх рідних братів на скитальщині.

Гість

Господарські Вісті

ЗБІЛЬШЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ЕКСПОРТУ Й ІМПОРТУ

Англійський експорт збільшився на п'ять відсотків у першій половині цього року, виносячи коло 209,000,000 фунтів ($ 585,200,000) місячно. Це збільшення сталося тому, що з Англії вивозили більше товарів до країн із стерлінґовою валютою. В меншій мірі збільшився експорт до країн із доляровою валютою та до держав, що належать до НАТО. Збільшився у тому самому часі і англійський імпорт, який пересічно становив 289,000,000 долярів місячно. За цей час найбільше довезено вовни, головно з Австралії. В імпорті збільшилися на три мільйони долярів видатки на м'ясо, яке пребуває з Арґентини.

ЦЬОГО РОКУ МЕНШИЙ ПОПИТ НА ПШЕНИЦЮ

Міжнародне Порозуміння в справах пшениці повідомляє, що до 7 серпня цього року був менший попит на пшеницю в порівнянні з тим самим часом минулого року. До 7 серпня продано пшениці тільки 530,000 тонн, а минулого року до того самого часу продано 1,802,000 тонн. Тільки Японія, Портуґалія та Еквадор купили більше пшениці цього року в порівнянні з попереднім. Цейльон, Індонезія, Нова Зеляндія, Норвегія, Перу і Філіппіни купили менше, а Австрія, Болівія, Німеччина, Індія, Ірляндія та Венесуеля ще досі не купили пшениці. Найбільше пшениці продала Канада, ЗДА та Австралія. ЗДА продали пшеницю Японії, Голляндії та Портуґалії.

АМЕРИКАНСЬКІ АСЕКУРАЦІЙНІ ТОВАРИСТВА ЗАПЛАТИЛИ ЗАКОРДОНОВІ $ 153,000,000

Американські асекураційні товариства заплатили асекураційним товариствам закордоном впродовж 1952 року $ 153,000,000 за реасекурацію. Найбільше премій пішло до Англії — $ 129,000,000. З того американські товариства дістали назад $ 101,000,000, як зворот за втрати, але все таки дол. 52,000,000 залишилися закордоном.

ВИСОКА НАДВИШКА В ПЕРЕДПЛАТІ ГОЛЛЯНДСЬКОЇ ПОЗИЧКИ

Голляндський уряд розписав державну 3.5% позичку в висоті 400,000,000 гульденів. Але тільки незначна частина населення зможе набути цю позичку, бо її підписали на суму майже в п'ять разів більшу — 1,890,000,000 ґульденів. Це явище свідчить про добробут у країні та про довір'я голляндського населення до своєї валюти.

ПЕРЕДБАЧАЮТЬ ВИЩІ ЦІНИ НА ВОВНУ В ЗДА

Департамент сільського господарства передбачає, що цього року американські власники овець дістануть трохи вищі ціни за вовну. Підвищення цін на вовну зв'язане з піднесенням цін вовни на світовому ринку. Комісія Тариф розглядає тепер справу довозу вовни з чужих країн — Арґентини та Австралії. Справа висоти мита на довожувану вовну розглядається в зв'язку з допомогою для власників овець, якою уряд утримує ціни на домашню вовну і в той спосіб не допускає до зменшення числа овець у ЗДА.

Вступайте в члени УНС!

З Листів до Редакції

ВШановний п. Редакторе:

У „Свободі" ч. 164 б. р прочитав я редакційну статтю під. наг.: „Розумні жидівські голоси".

Справді, явище гідне уваги й ширшого відгуку. Але, поруч з цим, уважаю не зайвим буде поінформувати ВШ. Читачів, що в останньому часі з Торонто, ширшому українському громадянству незнаний кольпортер, почав розсилати книжку — „Кожний повинен знати".

Автор книжки Сидор Запорожець. Ціна 2 дол. Яка друкарня видрукувала цю книжку — не згадано. Книжка присвячена антижидівському питанню в світі, а на Сході Европи і в Україні зокрема.

Поява такої книжки в українській мові, псевдо її автора та законспірування друкарні уважаю шкідливою роботою для української справи. Книжку, що я теж дістав і, прочитавши її, без огляду на зібраний у ній, всім знаний матеріял, яким автор маскується, уважаю, що українське громадянство, а зокрема наша преса, повинні якнайскорше забрати голос, і якщо появу цієї книжки не осудити, то у всякім разі від неї відсепаруватися.

З пошаною

Т. Мироненко.

8. 9. 1953. Дітройт.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За совєтською пресою)

„ШАНУВАТИ ВЧИТЕЛЯ"

Учителі під большевицькою диктатурою перевантажені бюрократичною писаниною, яка забирає їм весь час поза шкільною працею. Часом цілі ночі сидять вони над складанням усяких плянів та звітів, яких не робиться в жадних школах вільного світу. Це розуміють самі вчителі, і на заклик „Радянської України" почали писати листи, в яких просять хоч трохи зменшити оту бюрократичну писанину. Але чи це можливе, коли совєтська система тримається тільки терором та бюрократією?

Учитель В. Трояник пише про це так:

„Проблема високої грамотности учнів не може бути успішно розв'язана у відриві від питань організації праці вчителя. Тим часом цими питаннями ще мало цікавляться як органи народної освіти на місцях, так і міністерство освіти УРСР". Учитель Сивобородько нарікає на це такими словами:

„Статистична звітність учителя, особливо клясного керівника, надзвичайно велика. В нашій школі наприкінці року, кожної чверті вивішується величезний на 15-20 пунктів список матеріялів, що їх повинен здати клясний керівник. А в кінці навчального року вчитель просто розгублюється від маси документації, яка від нього вимагається і яка (що особливо прикро) потім припадає пилом у шафі завідуючого навчальною частиною школи."

Учитель Рябовол невдоволений тим, що учитель „повинен скласти календарний плян на кожне півріччя у двох примірниках і поурочний, щоденний плян на кожний день." Він домагається „значного спрощення принаймні календарного пляну."

Микола Понеділок

СПЕКА І КІНО

Минулої неділі я відвідав своїх знайомих в маленькому містечку Пенсилвенії.

Думаю, треба ж Ню Йорк врешті-решт покинути хоч на тиждень і відсвіжитися.

Приїжджаю — а мене приймають там, мов амбасадора.

— З Ню Йорку? — питають.

— З Ню Йорку! — кажу.

— А як же там в Ню Йорку? — цікавляться. — Все стоїть на своїм місці?

— Все, — кажу. — Хмародери стоять. Будинок Об'єднаних Націй стоїть. Спека теж стоїть. Все ніби на місці.

— А не чути там в Метрополії, коли поїдемо додому?

— Друзі, — кажу, — рідненькі, ми в Ню Йорку взагалі нічого не чуємо. Живемо на „давнтавні". А то ж мертва-мертвісінька дільниця. Туди пошта рідко коли заглядає. Я, наприклад, передплачую щоденник „Свобода", то мені поштар приносить її два рази на тиждень. Перший раз — у понеділок, а другий раз — в суботу.

Моя провінція від здивування аж зойкнула:

— Ой-ой!... І ви, нюйоркчани, не скаржитесь на таку пошту?

— Де там, — кажу, — не скаржимось. Я раз сказав поштареві: „Містере, кажу, чому ви мені за три дні пошту приносите?" А він на мене зиркнув так, ніби перед ним стоїть несповна розуму людина, — „А ви як хочете, щоб на тиждень раз приносити? Переїжджайте з давнтавну в Гарлем — випробуйте"... — Бачите, яка пошта, а ви про новини питаєте.

— А як же там у вас зі спекою?..

— А як? Вдень пече, вночі парить. По вулиці не можна ходити, в хаті годі заснути. Для мене єдиний порятунок в спеку — кіно.

Провінція ще дужче зойкала:

— Ой-ой! А чому ж це тебе рятує кіно?

— Бо, — кажу, — там є охолодження. „Ер - кондишен". Так ото куплю квиток за 35 центів і йду спати.

Провінція розворушилася такою небуденною подією.

— Ага, розкажи, розкажи, як це в Ню Йорку в кіні можна виспатися? Цікаво!

— Нічого нема цікавого, — попереджаю їх. — Спека примушує. А розказувати тут нема чого. Все досить просто. Перш за все — вибираю фільм для спання. Найліпші фільми — це любовні, оперeткові і оперові. В цих фільмах закохані пари тихенько воркують, симфонічна оркестра грає, а скрипка тоненько виводить, витягає. Отже, ідеальна атмосфера для сну. На ковбойські фільми ніколи не йду, бо там ні на хвильку не заплющиш очей. Там стрілянина з пістолів, з гармат, табуни коней біжать-іржать, мусите раз-по-раз прокидатися.

Мій знайомий перебиває мене:

— Ти швидше розповідай, як ти в кіні стелишся спати?

— Чекай, — кажу, — дійду й до того. Отже, перше вибираю тихесенький фільм. Опісля підходжу до каси. В касі сидить якесь симпатичне дівча. Я йому англійським діялектом з твердою українською вимовою:

— „Галло, міс. Га-ва-ю?"

А вона:

— Що ви хочете, містере?"

— „Цікавлюся, кажу, чи добре охолодження в кіні?"

— „Дуже добре, — знехотя відповідає міс. — Даємо ґарантію, що за півгодини змерзнете, а розкриті частини тіла льодом покриються".

— „Я, кажу, міссс, не йду до кіна замерзнути чи льодом покриватися. Я хочу декілька годин комфортабельно поспати".

— „То ви, — каже вона, — не йдете фільм дивитися, а йдете хропіти?"

— „Я не хроплю, міс. Сплю, як грудне дитятко. Тільки ногами не дригаю".

Нарешті купив квиток. Йду на бальокн. На самий задній ряд. І сідаю. Оглядаюся. Нема поблизу нікого. Відкидаю на поруччя голову і засипляю.

— А тебе не виганяють звідти? — допитується товариш.

— Чому ні? Трапляється, що й виженуть. Але не грубо, а інтеліґентно. Раз до мене сплячого прийшов розпорядчик і поштовхом попросив мене розбудитися. Я розбудився. Він тихенько до мене:

— „Містере, каже, ви прийшли в кіно о десятій годині ранку..."

— „Ні, — протестую я, — о одинадцятій".

— „Ну, а зараз дев'ята година вечора. Чи не пора вже відходити? Сім фільмів проспали".

— „Добре, кажу, дякую. Я зараз іду!". — А раз, знаєте, трапився таки скандал.

— Що, може поліція вивела? — відгадують товариші.

— Ні. Гірше як поліція. Пішов я спати до якогось дешевого кінотеатру. Черевики мене пекли — муляли. Роззувся. Проспав годин п'ять. На екрані почали в крокодила стріляти. Прокинувся... По підлозі руками нишпорю — один черевик є, другого немає. Оце, думаю, так: в одному черевикові через Ню Йорк прийдеться марширувати. Ще до газети сфотографують.

Оглядаюся по боках — хто на екран дивиться, хто спить, де-не-де закохані цілуються — жадної уваги до моєї трагедії. Біля мене, дивлюсь, двоє сидять — не обіймаються, ба навіть одне на одного не дивляться. Ну, певно, подружжя, подумав я. Вона така мініятюрна, на личко гожа-прегожа, любо дивитися. А він надутий, сердитий і здоровий, ну, тобі справжній Гуллівер.

Я стиха кажу: „Ескюз-мі" — і нахиляюся шарити під їхніми стільцями. Мініятюрна жінка підскакує:

— „Містере, що ви біля моїх ніг шукаєте?"

— „Черевика", — кажу.

— „Джан, — штовхає вона свого Гуллівера, — ти бачив таку нахабу? До ніг добирається".

Джан показав мені своє кулачище:

— „Відчепись, каже, від моєї жінки, бо скалічу".

— „Калічте, кажу, коли маєте охоту у в'язниці посидіти".

Гуллівер, певно, не мав охоти до в'язниці, бо взяв жінку за руку і пересів на десять рядів далі від мене.

А я плазую під стільцями. Під шостим стільцем від мене знайшовся черевик. Засуваю руку до черевика — і як верескну на всеньку залю. Попік два пальці. В черевику тліла купа недокурків. Тоді лише я зрозумів, що мій черевик на бальконі використовували, як попільничку

Провінція зареготалася.

— То ти вдень ходиш спати до кінотеатру. А вночі ж що робиш?

— Нічого. Сиджу в парку. До дванадцятої ночі дивлюся, як люди ходять. Після дванадцятої співаю собі під носа, або рахую від одного до десяти тисяч, щоб час швидше минав.

— А поліція тебе з парку не жене?

— Ні. Вона вже звикла до мене. Йде поліцай. Всміхнеться до мене:

— „Галло, бой!"

— „Гай, сержант!"

— „Не спиться?"

— „Не спиться, сержант".

— „Нічого, — потішає він, — терпи. Ще тільки три місяці буде тропік в Ню Йорку, а потім похолодніє".

— „Аби скоріше холодніло, кажу, а то я від цієї спеки можу захолонути.

Оце так в Ню Йорку під час спеки, моя дорога провінціє.

— То кажеш, друже, що влітку в Ню Йорку у всіх відношеннях кепсько?

— О, ні, кажу. Не у всіх. В одному добре. Нема імпрез влітку. Хоч український Ню Йорк мучить спека, але він відпочиває від академій, вечорів, ярмарків, балів... Бо ці надмірні культурні імпрези мучать Ню Йорк гірше, як спека.

Приїжджайте — переконаєтеся!

Пенсилвенці задумались. Мабуть, над тим, чи варто до всесвітньої Метрополії приїжджати.

Я. Готваник

НА ХВИЛЯХ ЕТЕРУ

Ви бачите жертву, якій скручено руки, зав'язано очі, затиснено уста. Власна суха кров поприкипала на її ранах. З виразу обличчя ви бачите, що вона силкується закричати, та ба — її крику не чути.

Хто ж вона — та нещасна?
То — Україна.

Її слово таке правдиве, її голос такий чудовий, що долинув би до самого Бога.

Тому творці зла не хочуть допустити до того, щоб знали, що на світі є країна, що зветься раєм.

Нечувана епоха мору, тортур, винищування і безчестя, епоха, в яку, дивлячись на людське обличчя, хочеться замінити назву людина — якоюсь іншою.

Сизокрилими орлами, скиглячими чайками розлетілися сини та доньки України по всьому світу, щоб розказати йому правду і врятувати його, поки не пізно.

Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля!...

І справді, бо країна наша спромоглася послати своїх синів і дочок, як янголів-охоронців, у далекі світи, щоб просурмити велике слово правди, щоб стримати заблуканий світ, який стоїть над прірвою.

Людина, що має ідею-мету, відмінна від галасливого людського потоку. Людина із карпатських гір чи буйного степу — неначе пан серед безкрилих юрб чужого міста.

Це було кілька років тому. Я стояв на розі двох гамірних вулиць міста Бофало, нетерпеливо очікуючи автобуса. Ранок ще шкодував за нічним солодким сном. Переді мною виросла знайома постать. У її русі я непомильно впізнаю свого знайомого.

— Він повинен перемогти, — подумав я.

Минуло кілька років.

І я не помилився.

Тим завзятим юнаком, що переможно крокував вулицями чужого міста, був Василь Шарван.

Ще в 1949 році почав він радіопередачу.

А 7-го січня 1950 року він ступив ще вище на приступець — почав українську одногодинну радіопрограму — один раз на тиждень — з Нагєра Фолс у стейті Ню Йорк.

Та це був тільки приступець, щоб з нього дістатися до повітряної вежі.

„Ви слухаєте Українську Щоденну Радіопрограму Василя Шарвана на хвилях 1270 метрів силою 5000 ватт". — І залунало слово правди, розкуте, вільне, окрилене Великою Ідеєю. І полинула стокрила українська пісня, щоб зогріти велике серце мандрівного українця.

Здається, все місто притихло, щоб послухати якогось смілівця. А на терені Америки й Канади залунав для українців не один вигук подиву, вирвалася не одна радість, що ми перемагаємо, упала не одна щира тепла сльоза вдоволення і радости.

Так 1-го травня 1951 року вперше в історії на всю Канаду й Америку залунало щоденне українське слово на хвилях етеру.

У 1951 році пан Шарван заініціював, — при співучасті Ліги Визволення України в Торонто та інших братніх українських організацій — англомовну пропагандивну радіопередачу, яка відбувається щонеділі о 1-ій годині дня і має завдання ширити правду в англомовному світі.

Сьогодні, в четвертому році своєї праці, Українська Щоденна Радіопрограма Василя Шарвана, при підтримці політичних, громадських організацій, церковних громад, окремих осіб та всього українського громадянства стала на всю Канаду й Америку важливим голосом у боротьбі за Українську Правду.

Програма здійснювала і здійснює таку ідею: зберігання української традиції та звичаїв, а також плекання української культури. З цією метою робилися пригадки, гутірки та доповіді під час наших релігійних та національних свят, окремі радіофонізовані сценки, які були пов'язані з нашими урочистостями, обрядами і звичаями. Передавалася українська музика та пісні, читалися спеціяльно дібрані, друковані та надсилані до програми, статті, відбувалися деклямації та рецитації відповідних народних та мистецьких творів. Урочисто були відзначені наші національно-історичні річниці.

Дякуючи здібному політичному коментаторові проф. Зенонові Сагановi, що вміє тримати голос програми на політичному живчику — українська програма робить щоденно перегляд української й світової преси, переказ змісту цікавіших статтей політичного характеру.

Програма має також веселу хвилину, на якій слухачі можуть почути оригінальні та друковані гуморески, радіофонізовані жарти і скетчі, пісні, музику, жартівливі статті, фейлетони, та інші речі, що можуть викликати усмішку та розважити українців. Сміх українців — рівний їхній перемозі. Пригадаймо Гоголя, Шевченка, Руданського та інших. Тепер програма має день літератури, в який розглядає видатніші твори українських і світових письменників. У середу та п'ятницю — політичний коментар проф. Зенона Сагана на тему найважливіших подій дня. Програма подає також систематично огляди, критичні статті і рецензії на нові українські видання і розглядає популярні статті та нариси на природознавчі й інші наукові теми. Робить барвисту передачу для дітей, організує виступи дітей - слухачів з деклямаціями.

Програма практикує також персональні виступи перед мікрофоном наших видатних політичних діячів і публіцистів.

А решта часу відводиться для торговельних оголошень. Це й дає головну матеріяльну базу для програми.

При Українській Програмі Василя Шарвана є радієвий квартет під керуванням Олени Глібович, що підносить рівень української пісні на сцені та виступає через радіо. Диктори програми: М. Ставничий, Б. Пожарнюк, пані Лящук - Чмола, панна Христина Саган та Олекса Рань.

Всі ці досягнення й успіхи не далися так легко й романтично, і не за один день чи місяць. Систематична наполеглива праця, помножена на безліч бажань, напружень і зусиль, яким присвічував світич ідеї — ось запорука дальшого росту й успіхів.

Бо хіба раз тільки бувало так, що керівник програми і не досипляв і не доїдав, знервований їхав із своїми працівниками по 15—20 миль до радіовисильні.

Тепер Українська Щоденна Радіопрограма п. Шарвана має чотирьох платних працівників, має власну вдосконалену радіостудію в центрі міста Бофало.

Надалі п. Шарван плянує поширити радіопрограму і перейти на телевізію. У зв'язку з цим добирають найкращих українських мистців, співаків, акторів, письменників на терені Канади та Америки, які будуть виступати через телевізію.

Думаю, що це — досягнення, яким може гордитися весь український загал Канади та Америки.

І підсумовуючи чотирирічну працю п. Шарвана мусимо визнати, що ця творча праця — повинна бути прикладом та зразком — як треба прагнути й перемагати.

Щасти Боже!

ВСЯЧИНА

СИГНАЛИ ІЗ ЗАСВІТІВ

Англійські науковці потверджують припущення американських учених про те, що з далеких просторів віддалених від землі на більйони миль, доходять до нас радіосигнали. Вчені твердять, що ці сигнали виникають внаслідок колізій, які постають у просторах Південного Хреста та Молочного Шляху. Радіотелескопи у ЗДА і в Англії занотували такі сигнали в формі принизливого шипіння. Подібні радіовисилання виходять із околиць констеляції Кассіопеї. Важко про них щось більше сказати, бо вони віддалені від нас на 100,000,000 світляних років.

ЕЛЕКТРИЧНА ПОЛІЦІЯ ПРОТИ ГОЛУБІВ

Джан Г. Джаст запатентував свій винахід, який відстрашуватиме голуби. та інші птахи з дахів. Ця „голубина поліція" — це електрична жердина, яка легким струмом проганятиме голубів, коли вони на неї сідатимуть.

ПЕРЕПОВНЕНІ ШКОЛИ В НЮ ЙОРКУ

В Ню Йорку є одинадцять шкіл, в яких навчається майже вдвоє більше число учнів супроти визначеної для них норми. Народна школа в Квінсі ч. 165 призначена на 1,037 учнів, а навчаються в ній аж 2,807 дітей. Школа в Бронксі ч. 124 збудована на 896 дітей, а тепер до неї ходять 1,668. Але є в Ню Йорку десять таких шкіл, де не використовується всіх місць. Школа в Брукліні ч. 224 має 680 місць, а в минулому році ходили до неї тільки 203 дітей. Школа в Квінсі ч. 8 призначена на 259 дітей, а вчилося в ній тільки 88 дітей.

СКАСУВАЛИ ТОРГІВЛЮ ХЛОПЦЯМИ В БЕНЕВЕНТІ В ІТАЛІЇ

Італійський уряд скасував торгівлю хлопцями віком від 12 до 16 років, яка відбувалася в Беневенті від давніх часів. Хлопців виводили на ярмарок, де їх „винаймали" за $8, 50 до $10 на важку працю. Місцева влада не хотіла зрозуміти, що такий спосіб наймання робітників подібний до невільництва.

Німеччина формулює свої офіційні позиції

Бонн. — У зв'язку з нарадами трьох західніх держав у Парижі над відповіддю Совєтам на їх останню ноту в справі Німеччини, західньо-німецький уряд, що стоїть в контакті з представниками ЗДА, Франції і Англії у Парижі, повідомив, що він запропонує в наступному тижні точно сформульовані точки платформи, як розв'язати нинішню німецьку проблему. Ця платформа буде узгіднена з урядом канцлера Аденауера та його партійною опозицією, головно соціялістами. У тій платформі будуть збережені давні німецькі засади, що вільні вибори у цілій Німеччині повинні відбутися перед створенням спільного для цілої Німеччини уряду, який може постати власне у висліді виборів і що лише той уряд зможе взяти участь у мирових переговорах з „великою чвіркою". Канцлер Аденауер висуває вже раніше заторкнену концепцію, щоб заспокоїти острах Совєтів перед европейським пактом безпеки таким чином, щоб держави того пакту дали відповідні ґарантії миру також Совєтам. Якщо прийшло б до конференції з Совєтами про Німеччину, то не скорше, як під кінець вересня, отже після німецьких виборів, що відбудуться 6. вересня ц. р.

Новленд за виключення Совєтів з ОН

Лос Анджелес, Кал. — Республіканський провідник сенатської більшости, сенатор Вільям Ф. Новленд об'їжджає південну Каліфорнію перед своїм виїздом на Далекий Схід. Перед партійними провідниками в Лос Анджелес Новленд заявив, що добре було б, якби вдалося в якийбудь спосіб позбутися Совєтів з Об'єднаних Націй. „Я гадаю, що коли голова совєтської делеґації до ОН Андрей Вишинський признається, що Росія допомагала китайським комуністам у корейській війні, то тоді, знайшовши якийсь спосіб на те, — треба б було викинути Совєтів із ОН" — заявив сенатор Новленд.

Фльота ЗДА закінчує з расовою дискримінацією своїх робітників

Вашингтон. — Секретар фльоти Роберт Б. Андерсон заявив, що ціллю нової політики є остаточно покінчити з расовою дискримінацією при прийманні робітників і урядовців, яка ще досі існує в 43 станицях фльоти у південних стейтах. Далі Андерсон сказав, що, нарешті треба вже припинити цю практику, яка існувала на домагання місцевих чинників на півдні ЗДА, бо през. Айзенгавер домагається усунення всякої дискримінації у всіх державних установах. Дискримінацію при прийманні цивільних робітників на працю вже усунено в робітнях армії і летунства.

● **У Каїро, в Єгипті,** відкриваючи традиційне могаммеданське свято, віцепрем'єр полковник Нассер завізвав єгипетський нарід бути приготованим до „тотальної війни" проти „англійської окупації Суезу". Його слухали маси, що їх нараховують на 100,000 душ. Ця війна, мовляв, може вибухнути „кожного дня і на кожному місці". Нассер перестерігав англійців перед такою війною.

● **Комуністичний Китай** збільшив значно достави воєнних матеріялів для комуністичних банд в Індо - Китаї, але не видно пересування комуністичний військ у сторону Індокитаю від часу підписання корейського перемир'я. Так заявив французький генерал в Індокитаї, Рене Коні.

● **Філіппінський міністер** закордонних справ, Нері виступив гостро проти становища Совєтів в Об'єднаних Націях, які є проти участи Філіппін у політичній конференції над долею Кореї. Виходить, казав він, що Філіппіни, що брали участь у корейській війні, не матимуть права говорити про тамошній мир.

ТАРЗАН, ч. 3133. Нехтування божків.

— Мій фетиш каже мені, — закричав Собіто, — що цей чужинець — це не Тарзан! Він говорить брехливою мовою і повинен згинути, поки тричі появиться місяць!

— Фетиш Собіта — це хвіст Данґа, — закричав Тарзан, вхопивши фетиш і вкинувши його в огонь. — Я його не боюсь!

Войовники ще ніколи не бачили так зневаженого чародія-доктора. Хоч вони його ненавиділи і боялися, він був їхнім магом, і вони очікували побачити Тарзана враженого смертю.

Перейнятий необоснованою фанатичною лютістю, Собіто кинув застереження вітрам і скочив до мавполюдини,